

Hierin fehlten Nr. 1-3
am 10. 4. 1917 Suchier.

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS
SISTENS

36.
34

AFFECTVM SPASMODICO
HYPOCHONDRIACVM
INVETERATVM

QVAM

ANNVENTE DIVINA GRATIA

CONSENSV AMPLISSIMI ORDINIS MEDICI

SVB PRÆSIDIO

DN. FRIDERICI HOFFMANNI

ACADEMIÆ ET ORDINIS MEDICORVM SENIORIS

ET h. t. DECANI

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMSQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
MORE MAIORVM RITE CAPESSENDIS

Ad d. Maji MDCCXXXIV.

PVBLYCO ERVDITORVM EXAMINI

SVBMITTIT

RESPONDENS AVCTOR

JOANNES HENRICVS VON SANDEN

REGIOMONT. BORVSSVS.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ

Typis IOH. CHRIST. HILLIGERI, Acad. Typogr.

30

DISSERTATIO MEDICA UNIVERSITATIS
SISTENS
AFFECTVM SPASMODICO
HYPOCHONDRIACVM
INVESTRATVM

GRAM
ANNO 1772 BIVINAE GRATIA
CONSENSV AMPLISSIMI ORDINIS MEDICI
SVB VR. RESIDIO
DR. FRIDERICI HOFFMANNI
ACADEMIAE ET ORDINIS MEDICORVM SENIORIS
EX P. H. GRAY

PRO GRADV DOCTORIS
EXAMINVS IN MEDICINA HONORIS AC PRIVILEGII
PUBLICO ERVITVRVM EXAMINI

RESPONDENS VCTOR
IOHANNES HENRICHVS VON SANDEN

Reimont. Berolice
Wid. H. ...
Typogr. Giesb. ...

PROOEMIUM.

Qvod nec per eloquentiam, nec in cathedra curentur morbi, jam in vulgus adeo innotuit, ut risui prorsus habeantur nudi rhetores Medici, & sola cathedrarum mancipia, si ad agrotantium lectum accedant: quid? quod inde etiam pervulgata Paroemia, bonos theoreticos i. e. solos speculatores, malos esse practicos, suam traxit originem. Hinc ea quoque medicinae pars, quæ speciatim circa sanandas humani corporis ægri- tudines versatur, perquam adposite Clinica a Græcis appellata fuit: eo quod recta medendi methodus, si originem spectes, ab ipsis agrotorum lectis potissimum accersi & debuit, & adhuc omnino debet. Ex tot vero, tamque innumeris qui mortalium sanitati periculosas struunt insidias,

dias, morbis ii cumprimis Medici experientiam & eruditionem testantur, qui paruis gignuntur iniitiis, lentis adolefcunt incrementis, & magnis denique dirisque symptomatibus fuam in corpus exercent tyrannidem, quos Græci chronicos vocarunt, nos longos. Hi enim folius naturæ beneficio, uti quidem de acutis fapius obfervare licet, rariffime quin nunquam fere folvuntur; tantum abeft, ut medici auxilium utique requirant. Quam ob rem ex veterum jam numero COELIVS AVRELIVS, bonus imprimis auctor, in Præf. AD LIBROS PRACTICOS: CHRONICI, INQVIT, MORBI NEC FORTVNA NEC FAVENTE NATVRA SOLVUNTVR, SED MEDICI SOLIVS EXPOSCVNT PERITIAM ET DEXTERITATEM. Cum quo apprime confentit elegantiffimus CORNELIVS CÆLIVS, dum lib. III, Cap. I. afferit: *Magis ignofcendum eſſe medico, parum in acutis proficienti, quam in longis. Id enim breve ſpatium eſſe, intra quod ſi auxilium non profuerit, ager extingvatur: ibi & deliberationi, & remediorum mutationi tempus patere, adeo ut raro, ſi inter initia medicus acceſſerit, obſequens ager illius vitio pereat.* Hunc in finem vero, ut ſcilicet morborum chronicorum indoles, quæ admodum eſt intricata, clariuſ pateat, & magis magisque innotefcat; obſervationes & hiftorias morborum Medici paſſim conſcri-

scripsere celeberrimi: & utinam! illæ semper ita essent comparatæ, quales esse deberent, qualesque pro more suo egregie eruditeque describit *Illustris PRÆSES* in *Præf. ad Tom. 1. Consultat. & Responf. medic.* Ipse ille Vir de medica meritisfimus arte, in lib. cit. pariter, ac eodem in lingua Germanica sub titulo *Medicine Consultatoriae* edito, decemque tomis comprehenso, viam monstrat medicis, eosque summopere monet, ut ipsius exemplum sequentes per recensionem morborum, quorum curatio ipsis fuit credita, incrementum artis salutaris promovere annitantur. Quantam vero utilitatem solæ morborum historiae post se trahunt; tanta præfecto, & fere major rationali earundem resolutioni debetur. Quam ob causam placuit *Illustri PRÆSIDI*, ut pro argumento dissertationis inauguralis inveterati cujusdam morbi hypochondriaci spasmodici historiam, mihi explicandam elaborandamque daret. Nec me operæ pretium facturum dubitavi, si morbum illum, quantum per meas licebit vires, ita explana-rem, ut præmissa ejus historia, quævis momenta ad suas revocarem causas, earundem nexum ostenderem, & rationem denique medendi subjungerem. Quem laborem summus languorum nostrorum Medicus ex alto secundatum esse jubeat, supplex precor.

Historia morbi.

Illustris quidam Vir, quadragiata, & quod excurrit annorum, temperamenti sanguinei, animi alacrioris, habitus spongiosi, succorumque pleni, diata in juventute laeta opiparaque usus, nec raro ejus regulas, maxime si potum spectes, ad excessum usque transgressus, bonam nihilo minus præ se tulit valetudinem. Quum autem per aliquot abhinc annos multis arduisque negotiis obrutus, omne fere tempus sedendo, meditandoque consumere, ex officii ratione coactus fuit: labescere quidem coepit valetudo, ita tamen ut præter leviores molestias vix haberet, de quo conquereretur. Quapropter nihil infausi metuens, ante quatuor annos per mediam, eamque gelidissimam hyemem suscepit iter, levioribus duntaxat indutus vestimentis. Hiuc vero tanto corpus affectum est frigore, ut domum redux non solum faciem, atro brunoque, qualis congelatorum est, colore tinctam exhiberet; verum etiam per secundam ab itinere noctem tantam spirandi difficultatem, & præcordiorum anxietatem incideret, qua lectum relinquere, & ab obambulatione spirationis libertatem anhelare cogebatur. Præterea caput veluti contritum videbatur, & visio pariter ac auditus sensim evanescebat: donec elapsis tribus quatuorve horis remitteret paulatim accessio, inque languorem ac debilitatem universi corporis finiretur. Sed eadem intra trium circiter dierum spatium, quater adhuc iisdem symptomatibus stipata rediit, illustremque virum lecto prorsus afflixit: quo transacto, melius se habuit, solitisque rursus defungi potuit negotiis. Verum breve sanitatis fuit intervallum: continuis enim immer-

mersus meditationibus, recensito paroxysmo sapius, mox longiori mox breviori corripiebatur, quem sensim capitis debilitas, pertinax alvi adstrictio, flatuumque molesta retentio comitabantur. Flatus circa dextrum maxime hypochondrium fixam obtinebant sedem; quorum praesentiam significaturus aeger, dicebat: **Es gäbe ihm rechte Stöße, und pumpte ihm in der rechten Seite.** Consultus Medicus ad expugnandum malum commendavit clysteres emollientes & nervinos, iisque frustra infusus, illustrem virum fonte Egrano, cum dimidia lactis vaccini parte remixto, mane non secus ac sumtis epulis integram mensuram forbillando, per quatuordecim dies uti iussit. At vero, nec hoc remedio votis respondente, ad clysmata rursus ventum, simulque remediis urinam & transpirationem promoventibus pugnatum est: unde dissipatis egregie flatibus, ac alvi laxitate recuperata, cunctorum symptomatum conquievit ferocia. Quod resistit curationis, supplere putarunt medici per repetitam aquarum Egranarum ad ipsam scatebram porum. Annuit eorum consiliis aeger, atque praecedentis anni Augusto mense ad dictas profectus acidulas, iisque, aucta sensim aquae quantitate, donec ad quinque omnino mensuras quotidie potandas pervenerit, per quatuordecim rursus est usus dies. Inde alvus magna cum vehementia movebatur, adeo ut sub finem potationis filamenta quaedam abrafa villosa tunicae intestinorum haud absimilia simul excernerentur. Factum hinc est, ut paroxysmi supra descripti & rariores, & mitiores infestarent; sed nova malorum iis succrevit cohors. Namque praeter atroces, assiduasque cardialgias omni mane vehementissimi vomendi conatus

natus urgebant; infusum herbæ thee, quod antea optime ferre poterat, molestam creabat nauseam; decocta utut levissima reddebantur statim vomitu, & laxans mannatum, quod esse solet lenissimum, supra & infra copiosam exturbabat saburram. Ad hæc sui officii sponte nunquam reminiscebatur alvus; tantum aberat, ut per sex quin & octo sæpenumero dies, cum flatulentia intestinorum inflatione, esset compressa. Sumpto vel modico vini haustu, vel etiam cerevisia pota, insignes sequebantur sanguinis ebullitiones; quæ matutino potissimum tempore post prævium vaporis cujusdam sursum ascendentis, & instar aquæ calidæ fluctuantis sensum, gravius invadebant, atque majorem spirandi angustiam, & præcordiorum anxietatem inferebant: plerumque vero adhibita pulvilli antispasmodici dosi, & hinc secuta auctiori corporis perspiratione, nec non insigni languore, paululum consopiebantur. Somnum capiebat valde turbulentum, anxiiusque & terrificis insomniis stipatum, adeo ut expergefactus mane protinus in magnum mœrorem & tristitiam incideret, eique præter consuetudinem nimis indulgeret. Non minus ad præcipitem iracundiam, cum totius corporis tremore junctam admodum propendebat: & cum primis hæc molestias post corporis refrigerationem, graviores persentiscebatur. Continuatis nihilo secius mentis laboribus, plura sensim jungebantur symptomata: siquidem nocturno tempore febriles accedebant motus, cum extremarum refrigeratione pulsu contracto incipientes; capitisque imbecillitas tanta sumebat incrementa, ut ad terram inclinato, vel pulvinari paululum agitato, æger illico animi deliquiis proximus videretur. Quæ cuncta

Et mala, usurpatis subinde nervinis, caputque roborantibus medicinis remittebant quidem aliquantulum, at prorsus extirpari haud poterant. Illis potius associabant sese ingens dextri brachii dolor, ad scapulam & cubitum usque protensus, nec non cervicem interdum & tempora occupans, ac pulsatilis sensus, vehemensque auris dextræ fufurrus: sed hæc omnia detractis e vena sanguinis crassi & visciidi unciis octo multum mitigabantur. Et hic erat rerum status, in quo vir illustr. degebat, cum *Illustris* PRÆSIDIS consilium per litteras desideraret: quem nos pro viribus jam perscrutemur, ejusque causas, ac rationalem therapiam indagabimus.

§. I.

Ipsum igitur opus aggressurus, ante omnia, quod enarrato malo imponi debeat nomen perquiram. Esse illud e genere morborum hypochondriacorum cuncta docent symptomata. Possem ergo de passione hypochondriaca quædam præfari, ejusque indolem describere; quo deinceps præsentis affectionis ratio innotescat clarius: sed metuo ne partim acta agerem: partim limites dissertationis transgrederer. Quapropter generalem istius passionis tractationem omittam, idque eo lubentius, quum eandem ab *Illustr. PRÆSIDE* in *Med. Rat. system. Tom. IV. part. III. Sect. I. cap. VI.* tam ample, tamque perspicue explanatam vidi, ut vix superesse videatur, quod addi queat. Ex iis duntaxat decerpam, & applicabo ad præsentem casum, quæ illius explicationi necessaria duxi.

B

§. II.

§. II.

Quum vero presentem affectum voco hypochondriacum: vel tacitus concedo, quod sit affectus spasmodico flatulentus ventriculi & intestinorum, qui a perverso & labefactato eorundem motu, quem peristalticum vocant, natales mutuatur, & totum subinde nervosarum partium systema in motionum irregularium societatem rapit. Verum quoniam bene scribit, qui bene distinguit; haud a vero me aberraturum confido, si hypochondriacam passionem in recentem, inveteratam, & confirmatam dividam. Recentem dico, ubi symptomatum cohors in solo alimentorum canale & abdomine sese exserit, nec alias adhuc partes in consensum trahit. Inveteratam dico, quæ præter abdominis vitia, totius corporis afflictiones habet comites, functiones animales turbat, & nervosi generis debilitate nititur. Confirmatam denique adpello, ubi partes dictas molestias visceris cujusdam immedicabilis læsio jam invaluit, veluti sunt infarctus, scirrhi, obstructions viscerum, extravasationes humorum &c. Quæ si ad presentem casum adplicuero; illum rectissime morbum hypochondriacum inveteratum adpellari debere, vel exinde colligo, quod universo corpori morbosa inhaerescant symptomata. Sic enim 1) in abdomine cardialgia, nausea vomendi conatus, vomitus, alvi obstructio, flatulenta intestinorum distensio. 2) In pectore spirandi difficultas, præcordiorum anxietates. 3) In capite ejus nimia imbecillitas, aurium susurrus, somnus turbulentus, atque terriculamentis plenus, propensio ad mœrorem, tristitiam, iracundiam, 4) In toto corpore dextri brachii dolor, ebullitiones sanguinis, horripilationes, motus febriles, tremores &c. occurrunt.

§. III.

§. III.

Cognito nomine, sedes mali inquirenda. Hanc in hypochondriacis affectibus in liene pariter ac hepate, falso collocari; demonstravit jam *Excell. PRÆS. cit. lib. §. VII-IX.* consentientibus *Sylvio, Hæfero, Höchstedero &c.* In nostro affectu hepar cum primis acculari posset, eo quod *Illustr. æger* de molesto circa ipsius regionem sensu conquestus fuit: *Es gäbe ihm rechte Stöße, und pumpte ihm in der rechten Seite.* Non negaverim; quin hypochondriacis tam lienis, quam hepatis sæpenumero superveniat infarctus, sed in confirmato potissimum id observari malo, communis medicorum testatur experientia. Quum autem in præsentî casu, statim ab initio perceperit æger molestum illum in dextro hypochondrio sensum: facile patet, illius quoque non fecus ac omnium morborum hypochondriacorum sedem, in toto intestinorum volumine, & speciatim intestino colo quarendam esse: quippe quod præ aliis in dictis morbis affici, testatus est *Illustr. PRÆSES consult. Medic. Tom. II. Sect. IV. Cas. CLXXVIII. pag. 723.* Hoc enim intestinum in utroque hypochondrio sub spuris costis situm deprehenditur, ibidemque multas exhibet flexuras; quibus incarcerationi status distendunt nerveas sensibilesque tunicas, earum acutum pariunt dolorem, tumorem exhibent exterius sæpenumero conspicuum, moventur, ac fluctuant hinc inde, & sic sensum illum quem sub nomine *des Stossens und Pumpens* exprimunt, causantur.

§. IV.

Causa proxima, & principalis, ex qua omnes reliquæ afflictiones uberrimo propullulant proventu, sicut

omnis mali hypochondriaci, ita & nostri non alia est, quam motus peristaltici, quo ventriculus & intestina gaudent, quo etiam recte se habente functiones ipsis proprias, ciborum digestionem, generosi chyli elaborationem fecumque per anum eliminationem legitime peragunt, recessio a statu naturali. Omnes vero partium solidarum motus recedunt a suo naturali statu, dum vel nimis intenduntur, vel nimis relaxantur: priori modo spasmus, posteriori atonia resultat. Vtrumque vitium contingit in passione hypochondriaca: namque intestinorum & spasmus & atonia simul adsunt. Absurdum videtur, contraria in uno subjecto eodem tempore statuere: sed notari mereatur, non in uno loco utraque simul adesse vitia sed excipiunt potius se invicem & alternant adeo, ut in uno intestinorum loco praesto sit pertinacissima constrictio; in altero occurrat relaxatio, & a flatibus facta distensio.

§. V.

Hæc causa proxima est mali hypochondriaci, magis tamen recentis; & sit remotior, si illud transeat in inveteratum. Cujus generis cum praesens sit affectus, dispiciendum porro, quam tanquam malum iaveteratum, habeat proximiorrem causam, explicandis omnibus symptomatibus opportunam. Et hanc in magno universi generis nervosi debilitate collocandam esse censeo. Per nervosum genus denoto omnes nervosas membraceas, & vasculosas totius corporis partes: per harum vero debilitatem significo eam particularum minimarum, quæ fibram ultimam constituunt cohesionem, qua illæ ex levissimo ac vix naturali majori vel fluidorum impulsu, vel alio quodam per animi affectus indulto impetu in præternaturalem ac violentam compelluntur.

luntur agitationem vid. *Illustr. PRÆS. Med. System. Tom. IV. P. III. Sect. I. cap. III. §. IX.* Hinc vero nervosi generis debilitas nihil aliud est, quam ea omnium nervearum, membranacearum ac vasculosarum in toto corpore structura, qua ex causa levissima in præternaturalem agi possunt motionem. Cum primis hanc debilitatem in præsentī casu insigniorem esse in partibus nervosis quæ sunt in capite, ex infra dicendis clarius patebit. Jam videndum, num ex his allegatis causis ratio symptomatum, quæ ægrotantem nostrum excruciant, possit derivari.

§. VI.

Si igitur primum perversus ac labefactatus est intestinorum tonus, eorundem quoque functiones læsas oportet esse. Ciborum nimirum digestio non rite fieri, nec legitimus præparari potest chylus: hinc generari debent fordes & viscidæ, & ob concursum bilis, succique pancreatici acriores; quæ languente peristalsi, proscribi debite nequeunt. Ergo subsistunt in plicis, in flexuris intestinorum, stagnatione hac & diuturniori mora acres redduntur acriores, viscidæ dehiscunt in vapores. Inde patet in nostro casu 1) *generatio copiosorum flatuum* colon præcipue in dextro hypochondrio distendentium. Acriores porro cruditates, vellicant nerveam ventriculi & intestinorum tunicam, adeoque pariunt horum spasmos ac dolores; speciatim in nostro casu 2) *Cardialgiam*, quæ est orificiorum ventriculi speciatim dextri, quod audit pylorus, dolor. 3) *Vomendiconatus & nauseam*, quæ est spasmodica tunicarum ventriculi & œsophagi constructio. Hæc symptomata ab acido stimulante provenire vel ex eo cognoscitur, quod matutino potissimum adfligant tempore: tum enim per-

acta ciborum concoctione, concentratius in ventriculo restare solet acidum, quod sæpenumero assumtis cibis infringi deprehenditur, cum momentanea nausea & cardialgiæ cessatione. Præterea languente intestinorum tono suboritur 4) alui segnities; siquidem fordes lente adhærentes nec abstergi rite nec propelli queunt: accedit spasmodica intestinorum inferiorum, recti potissimum constrictio, quæ nec flatibus, multo minus facibus permittit transitum. Flatus ergo regurgitant ad superiora, spatium, in quo sese queant expandere affectantes: unde derivanda *intestinorum inflatio*.

§. VII.

In taliterum intestinorumque statu chylus gignitur crudus, & talis quoque ingreditur parentia vasorum lacteorum oscula. Ex crudo chylo generatur partim sanguis spissus ac viscidus; hinc 5) *ille quem æger illustris ex vena sibi detrahendum curavit ater fuit & viscidus*; partim lymphæ terrestrior, & ad nutriendum minus opportuna; partim nerveum fluidum ad sensus & motus præstandos nimium iners; quin omnes totius corporis succi a benignitate naturali recedunt. Iam vero notum est, omnes solidas corporis nostri partes ob perpetuum motum, sensim atteri, & ideo nova succi nutritii appositione semper nutriri debere. Quod si autem lymphæ nutritia fuerit iusto terrestrior, ejus particule, leviori tantum & laxiori connectuntur cohesione, hinc progenerant fibras, nervos, membranas debiliores, & sic oboritur generis nervosi debilitas. Sic patet una causa debilitatis; altera dependet a defectu liquidi nervei spirituosissimi: quod robur atque tonum sufficienti suo influxu partibus præstare debet solidis. Et ex his clarissime con-

conspici poterit, quomodo passio hypochondriaca inveterata ex simplici & recentiori progeneretur.

§. VIII.

Quibus expositis, ad explicanda quæ restant in præfenti casu transibo symptomata. Dum spasmi per intestinorum canalem sæviunt; dum ipsa intestina, maxime colon, a flatibus præter naturam sunt expansa, comprimuntur iis subjecta & intermixta vasa sanguifera, cruore turgida. Hic ergo majori copia ad superiora, pectus nimirum atque caput tendit: pulmones quantitate æquilibrium aeris excedente ingressus expandit, liberum aeris in eorum cellulas introitum remoratur, & tali ratione producit 6) *spirandi difficultatem & præcordiorum anxietatem.* In promptu quoque est ratio cur hæc in nostro ægrotante matutino potissimum fiant tempore: Cum enim acida ventriculi saburra tum concentratione cardialgicos producit spasmos; non mirum, compressis inde sanguiferis vasis, humores ascendere, ac ægro 7) sensum vaporis calidi ascendentis cum insequente spirandi angustia ac majori anxietate stipatum exhibere. Ex pectore copiosius ruunt succi ad caput, magis in præfenti casu, quam reliquas partes, ob causas infra recensendas, debilitatum. Quo autem angustiores sunt viæ ductusque, per quos in capite circulari debeat, eo difficilius sanguinis per eos progressus. Hinc explicandæ functionum animalium perturbationes; & nominatim 8) somni turbulenti, atque 9) propensionis ad perpetuum mœrorem ac iracundiam. Utrumque symptomata, ut & labefactam omnium sensuum integritatem enim irregulari ac difficilius sanguinis per caput circulo deberi, vel exinde patet, quod eo restituto, mens ad pristinam

nam redeat alacritatem. Quum porro sanguis crassus per vasa sanguifera membranas, quæ internas ossæque organi auditorii partes ambit, perreptantia, difficilius progrediatur; serum stagnando resolvitur in vapores, qui in tympano meatus auditorii majoris ac foraminis pariter ovalis tinnientem & susurrantem exhibent sensationem; unde 10) susurrus dextræ auris derivandus.

§. IX.

Debetur denique quædam animadversio plexui meseraico magno, qui ex intercostali ramo, & pari vago construitur, & ab arteria meseraica ejusque ramificationibus veluti circumvallatus cingitur. Qui si a dictis vasis, cruore distentis, non secus ac intestinis per flatus expansis comprimitur: illico spasnum concipit, eumque non solum cum nervosis ramificationibus, quas per intestinorum canalem distribuit; verum etiam cum nervosis universi corporis partibus, quibus cum vi paris vagi & intercostalis rami arctissimum alit consensum, communicat. Hinc in nostro speciatim propullulavit 11) dolor brachii dextri, 12) *dextrique capitis lateris quasi hemiparicus*: nec mireris, quod dextrum tantummodo latus afficiatur, quoniam in eo potissimum hypochondrio flatulenta coli distentio, & hinc major nervorum compressio in nostro casu locum habuit. Inde quoque dependet 13) corticis cutanei constrictio, & eam insequens horripilatio: ea autem relaxata, celeriori impetu spissi humores in vasa cutanea irruerant, adeo effecerunt 14) ebullitiones: Has denique sola vini vel etiam cerevisiæ potatio inducere potuit: quoniam ea subjecta, quæ vel parum spirituosæ continent, in tanta motuum anomalia, humores commovere valent: quod vel ille casus, quem

illustr.

Illustr. PRÆS. Consult. Medic. Tom. I. sect. I. Cas. XI. allegat, testat ubi æger hæmoptisi obnoxius pag. 44. refert se ex potu cerevisiæ novam protinus sanguinis e pulmonibus eruptionem fuisse passum.

§. X.

His præmissis jam perscrutandæ sunt causæ quæ in ægotante nostro ad tam dirum contribuerunt malum. Et quamvis earum plures dentur; speciatim tamen in præsentî casu ad sanguinis intra vasa intestinorum stagnationem esse respiciendum, multa sunt quæ svadent momenta. Humorùm autem stagnatio facillime inducitur partim ab illorum nimia abundantia partim a relaxatione continentium sive solidarumpartium. Nec ullus in corpore locus est, in quo stagnare facilius posset sanguis, quam intestina. Hæc enim nitra tunicas fovent venas meseraicas, quæ contentum sanguinem revehunt in portarum venam, ex quo fertur intra hepatis viscus. Vena hæc dum sanguinem in hepar effundit, arteriæ fungitur munere; at tamen & pulsu caret, & valvulis destituitur. Unde in statu quoque naturali difficilior sanguinis per hepar quam per alia viscera observatur circuitus; qui aucta præter naturam humorum mole, longe difficilior evadit. Hinc vero regurgitationes meseraicas, intestina perreptantes succi, eas ultra elasticitatis spheram distendunt, relaxant, & sic actioni pariter ac spasmo, qui sequitur vasorum repletionem, sæcundam præbent occasionem: eo magis si ex concurrant causæ, quæ per se tonum intestinorum reddunt languidiorem.

§. XI.

Jam vero in nostro casu multa deprehendimus momenta, quæ ad ingenerandam sanguinis abundantiam contribuerunt. Ex iis sunt 1) ipsa ægotantis ætas, quæ

annum quadagesimum emensa est: illi enim succi qui junioribus ad incrementum corporis consumuntur, adultioribus, absoluto corporis augmento, magis eumulati, morborum fiunt fontes. 2) *Temperamentum sanguineum*, habitusque succi plenus: in hisce scilicet hominibus vasa sanguifera copiosa sunt, sed simul exiliora, fibræ vero & partes solidæ molles magis & spongiosæ unde minor sanguini est resistentia, quam in corporibus, quæ strictum præ se ferunt habitum; hinc facilius cumulatur sanguis, atque facilius vim solidarum labefactat. 3) *Dieta lauta ac opipara*, & hæc est sæcunda plethoræ mater: nam si cibi boni succi, nutrimentique, ultra proportionem motus corporis assumuntur; non fieri potest, quin inde plus generetur sanguinis quam sanitatis ratio requirit. 4) *Intermissæ* forsitan *sanguinis missiones*; quarum nulla in morbi historia fit mentio: cum tamen in ea recensatur, ægrum a venæsectione semel instituta insigni reportasse allevamentum.

§. XII.

Quemadmodum hæc causæ, plus sanguinis quam par est, ingenerando, eminus ad malum hypochondriacum in nostro disposuerunt ægrotante ita sunt adhuc quædam, quæ non solum sanguinis abundantia producendæ nimium faverant; verum etiam ipsum intestinorum tonum labefactando, ad id mali genus contribuerunt. Harum ex classe occurrunt 1) *excessus in potu*: qui sicuti partior, augendo humorum spissitudinem hypochondriacis infensus est, ita largior, & ad crapulam usque sumtus, nimia humiditate expandit, relaxatque tunicas intestinorum, unde quoque helluonibus propriam esse ventriculi debilitatem, & adpetitus imminutionem

nem animadvertimus. 2) *Vita sedentaria.* Quemadmodum motus corporis insignem vim obtinet, robur partium nervosarum, fibrosarum & musculosarum in naturali vigore conservandi, confirmandique, & hanc ob causam humorum circulationem promovendi, ita hoc intermisso, crescenteque succorum copia, prosterntur partium solidarum elater, humores non satis vegete circumaguntur, spissi fiunt, & hinc plerumque otio immeritis familiare est malum hypochondriacum. Eo magis atque facilius id vitii in presenti casu evenire debuit, cum accesserunt 3) *nimix meditationes ac lucubrations;* quibus non ventriculi & intestinorum modo, verum totius nervosi generis maxime capitis vim insigniter prosterntur ex quotidiana discimus experientia. Et hisce causis in Viro Illustri strata est via ad malum hypochondriacum; quod tanquam morbus longus, primum levioribus semet exseruit molestiis, parvisque natum initiis, expectavit tantummodo potentiolem causam, qua ad edendos perniciosiores effectus incitaretur.

§. XIII.

Atque hanc constituit insigne frigus, quo æger sub itinere hyemali, eoque gelidissimo tempore instituto, percussus fuit. Quam perniciofa ejus est potentia in subjecis per omnia sanis; uti jam venerandus Medicinæ parens HIPPOCRATES *sect. V. §. 7. & 8.* atque CELSVS *L. II. cap. 1.* annotarunt: tam insensa cum primis deprehenditur iis, qui spasmissimi ventris sunt obnoxii. Quum enim generatim corporis cutaneum confrigendo corticem, humores propellit ad interiora: fit inde in hypochondriacis ut repulli humores, dum ob abdominis spasmos ibidem commorari nequeunt, copiosius ad superiora, pectus

atque caput compellantur. Hinc noster ab itinere red-
 dux faciem exhibuit sanguine turgidam, *brunneaque ac cæ-
 rasino colore tinctam*: & hinc quoque astmaticus paroxys-
 mus suam traxit originem. Namque dum succi copio-
 sius iruerunt thoracem, pulmones, eorumque vasa, hæc-
 que distenderunt: non modo nimio pulmonum infar-
 ctu spirationem reddiderunt difficilem, verum ob disten-
 sionem vasorum, pectoris constrictionem simul induxe-
 runt, quæ ad caput una cum copiosiori sanguine dela-
 ta, sensuum obnubilationem effecit. Sicut autem spas-
 modicarum accessionum ea est indoles, ut per intervalla
 remittant, deinceps iterum redeant: ira quoque in no-
 stro factum est casu, eo magis cum continuati mentis
 labores occasionalem dederint causam.

§. X.V.

Hoc in rerum statu, alvi obstructione flatuum que
 retentione simul stipato, non abs re quidem fuit, clyste-
 res nervinos & emollientes infundere, sed id censuram
 meretur, quod haud preparato corpore Egranas aquas
 frigidas & cum lacte permixtas potare debuit ægrotans.
 Quum enim fontes medicati, maxime si cum lacte remix-
 tæ fuerint, supponant primas vias a cruditatibus acidis
 vacuas; hæ vero in hypochondriacis intra ventriculum
 ac duodenum præsertim hospitentur intestinum: cly-
 sterum certe injectio non sufficiens fuit illas e corpore
 proscribendi; quippe quos ad coli duntaxat sic dictam
 valvulam pertingere notum est. Restiterunt igitur for-
 des in primis viis, quibus cum commixtum lac, eas
 adauxit: ipsæ vero acidulæ frigidiores, viis excretoriis
 nondum satis liberis, substiterunt, majorumque intesti-
 norum saperunt atoniam.

§. XV.

§. XV.

Post hæc recte egerunt Medici, quod congruis medicaminibus alvi libertatem, perspirationis & urinarum successum promovere allaboraverint: unde etiam obtinuerunt, ut symptomatum ferocia paululum remiserit. Sic enim hypochondriacum malum si recens fuerit felicissime cum successu proffigare licet, si nimirum alvi libertas restituitur, status dissipentur, salutare excretionum promoveantur, sanguinis nimia moles imminuatur, atque tum debilitatæ partes convenienter roborentur. Et idem felix eventus in nostro procul dubio potuisset obtineri casu, si præter impetratam excretionum libertatem, vena in pede tusa, ac temperata roborantia fuissent adhibita, perque aliquot tempus continuata. Verum pessimo consilio ad usum Egrani fontis rursus confugerunt medici; hoc potissimum reliquias mali se extirpaturos rati. Non equidem negamus, quin hæ acidulæ in dicta sapientia passione hypochondriaca convenienter adhibita, illustrem obtineant virtutem: num vero congrua ratione in nostro casu usurpatæ fuerint, paucis jam dispiciemus.

§. XVI.

Aquas minerales magnum esse hypochondriacorum remedium; ut experientia docet, ita cum primis *Illustris PRAESES* passim in scriptis suis demonstravit. Sed quum divina sapientia varii generis, & variarum virtutum fontes creaverit: ipsum sufficientis rationis principium dicitur, suadetque nobis, ut pro differentia & hominum & morborum feligamus hunc vel illum fontem. Et sic ostendit *Excell. PRÆS. Med. Syst. Tom. IV. P. III. Sect. 1. Cap. VI. thes. ther. VI.* hypochondriacis, qui laxi

& spongiosi sunt habitus, spasmsque interiorum partium dire cruciantur, thermas convenire præ acidulis, aut has saltem tepidiores esse oportere: utrasque nec nimis diu, nec nimia quantitate potandas, & corpus probe præparandum esse. Quæ si ad præsentem applicemus casum, animadvertimus potum Egrani fontis multis modis noxium esse debuisse. Namque 1) subjectum nostrum habitum corporis præ se tulit laxum & spongiosum, spasmsque & abdominis, & præcordiorum divexatum fuit: unde consultius fuisset, curam per thermas, maximeque Carolinas instituisse, vel, si hæ non arriserint, Egranas tepidiores exhibuisse. 2) Neque corpus rite præparatum fuit: licet enim excretionum alviæ cutaneæque vias patulas liberæ reddiderint medici; sanguinis tamen molem, quam imprimis nostro ægrotanti infensam fuisse, ex supra dictis patebit, per convenientem haud imminuerunt venæsectionem. 3) Ipsa denique aquarum quantitas, quam æger ad quinque usque mensuras quotidie potavit, accusanda venit: quamvis enim in quibusdam affectibus ad tres vel quatuor quotidie mensuras impune & cum fructu bibantur; sufficiunt tamen in hypochondriaco malo mensuræ una vel duæ; confirmante *Illustri PRÆS. in Consultat. Med. Tom. II. Sect. III. Cas. XXXVIIII. pag. 191. Cas. XLI. p. 201. LI. p. 243. &c.*

§. XVII.

Hinc illæ lacrymæ! & non mirum, quod tam infaustus illorum potum effectus in nostro exceperit ægrotante. Namque non modo major intestinorum, totiusque nervosi generis imbecillitas increvit, radicesque egit altiores: verum ipsam inde ventriculi ac intestinorum excoriationem subortam fuisse, multa sunt, quæ testan-

testantur momenta. Intellego per excoriationem tunice mucaginosa, quae investit nerveam, & villosa audit, abrasionem: quam in nostro factam fuisse, docent filamenta, tunica villosa similia per anam sub finem positionis excreta. Quod si in hujus mali causam proximius inquiram, eam minime ipsarum aquarum virtuti aeriori & causticae adscribendam esse puto, sed ita deduco: Dum aquae, non sufficienter excretis omnibus impuritatibus, frigidae sunt potae: induxerunt externa corporis peripheriae constrictionem spasmodicam, principioque quod sovent, salino copiosius hausto plus justo intestinorum stimularunt tunicas; unde omnis subtiliorum, sulphureorum, ac ferosorum impetus ac affluxus, violenter ad intestina conversus, & ab his tunica eorundem villosa arrosa fuit. Nec miraberis, hoc a potu frigidarum acidularum in intestinis contingere posse; si consideraveris, quod juxta observationem ab *Hustr. PRÆSID. Consult. Med. Tom. II. Sect. III. Cas. LXXXVIII. pag. 373.* allegatam, ex ejusdem fontis frigidi, nimia quantitate quotidie sumta, vesicae urinae insequuta fuerit excoriatio.

§. XVIII.

Sic excoriatis igitur ventriculo & intestinis, eorum nova symptomatum cohors accesserit, explicatu est facilimum. Tum enim vel levissima materia, quae sive acrimonia, sive auctiori calore stimulare valet, protinus spasmodum intestinorum potuit excitare, dum immediatus ad nerveam tunicam patuit accessus. Hinc infusum herbae Theobois nauseam inducere; hinc decocta calidiora vomitum movere; hinc quoque lenissimum laxans, quale est mammatum, tam violentum per superiora pariter ac inferiora edere potuerunt effectum. Et, quod summa

rei

rei est, ex concursu tot, tantarumque causarum generari in nostro ægrotante debuit malum hypochondriacum inveteratum, cum excoriatione intestinorum stipitatum. Hoc autem ejus est indolis, ut quidem ab omnibus symptomatibus nunquam immunia sinat esse corpora, graviores tamen afflictiones intervalla exhibeant, & quietiora interdum ægris præsent tempora. Ejusmodi graviores accessiones citius, vel tardius recurrunt, prout plus vel minus erroris in non naturalibus committitur rebus. Et sic in nostro præsertim casu partim refrigerationes, partim acriores meditationes, more ipsis lucto, novum acerbiorum symptomatum recursum effecerunt, & adauxerunt.

§. XIX.

Quid vero fausti in tanto malorum symptomatumque confluxu ominari licet? Certe malum hypochondriacum inveteratum, uti generatim, ita præsertim illud, in quo animales simul læduntur actiones, permagnam curandi præfagit difficultatem. Et quid mirum? ubicunque & solidæ nervosæque partes a robore suo penitus dejectæ, & humores a naturali crasi recesserunt, circuituque irregulari moventur, & ipsa mens quoque læsa, atque ad mœrorem tristitiam, metum, diffidentiam proclivis existit: ibi certe arduum opus est, hæc omnia corrigendi. In nostro quidem casu facilis utique transitus est ad melancholiam hypochondriacam, adque soporosos & apoplecticos affectus. Sed abjicere prorsus animum non decet; maxime cum ea nondum adhibita legantur remedia, quæ debellando morbo satis fuissent opportuna: nec desperandum, quin iis rite patienterque usurpatis, æger ad bonam sit rediturus valetudinem.

§. XX.

§. XX.

Verum enim vero occurrit primum MONTANI, celebrioris Italorum Medici, monitum, quo chronico ejusmodi morbo detentis acclamat: *Fuge medicos & medicamenta, facileque convalesces.* Absurdum foret, dictum hoc de omnibus & medicis & medicamentis intelligere, & in medica artis opprobrium interpretari velle: sed monet duntaxat optimus ille auctor, ne ægri longis morbis occupati more ipsis fueto, nimia varietate & Medicorum & medicaminum delectentur; atque ab iis profusus abstineant remediis, quæ activiora, & spirituosâ sunt, quæ que sub specioso generosorum titulo iis vulgo opponi solent ægritudinibus. Certe horum usus tantum abest, ut solatium præstet hypochondriacis, ut potius malum inde reddatur atrocius, & profundiores radices agat. Omnes curandi scopi in nostro casu eo sunt dirigendi, ut 1) omnes, quæ adhuc in corpore testiterint fordes, per convenientes vias eliminentur, 2) intestinorum labes refarciatur, eaque ad elaborandum generosorem chylum apte reddantur, ac denique 3) totum nervosarum partium systema corroboretur. Et omnes quidem hi fines magis diæteticis, quam pharmaceuticis, & ex his quidem levioribus duntaxat, atque naturæ amicis obtineri poterunt.

§. XXI.

Inchoandum igitur a rectâ diætæ præscriptione; sine cujus curatori observatione speratum nunquam obtinere licebit effectum. Qua propter ante omnia dispendendum, an locus, in quo degit illustris æger, aëre fruatur humido, nebulosoque: quo in casu is relinquendus, & alius puriori, ac temperatori aëre præditus erit

D

feli-

feligendus. Frigus eo magis fugiendum, quo certius ac gravius exinde damnum observat ægrotus; maxime autem pedes, abdomen, & dorsum circa initia vertebrarum lumbarium omni studio a quocunque frigore munire debet. Ex cibis cane pejus & angue vitare juvabit omnes, qui coctu sunt difficiliiores, crudum chylum, viscidasque generant fordes: quippe quorum dissolutioni debilis ventriculus minus est sufficiens. Hos inter locum occupant acetaria, carnes fumo indurata, salita, pisces marini fructus horraei, leguminosi, panificia, omneque placentarum genus &c. Contra vero commendationem merentur carnes molliores ac teneriores, vitulina, agnina, pullorum & gallinarum, ac ex his parata juscula: quæ eo illustriori, simulque medicinali pollent virtute, si cum herbis & radicibus medicatis, ut radice apii, scorzonera, perroselini, asparagi, herba nasturtii, chærefolii, spinachia aliisque alterentur. Præterea coenam semper prandio parciolem esse; nec sub prandio gula nimium indulgere oportet: siquidem moderamen appetitus pro egregio morborum chronicorum remedio, veteres jam agnoverunt Medici.

§. XXII.

Maximum autem curationis momentum a recto potus genere dependet; & eo erit utilius, tale in presenti casu feligere, quod ægro conveniat, nec tedium moveat; quo magis illius ventriculus infusa, decocta, cerevisias, omneque vinum respuere dicitur. Quid ergo stat? Certi quid determinare haut licet; quicquid enim huic utile, alteri noxium deprehenditur. Id extra dubium est positum, omnes cerevisias hypochondriaci esse infensas. Ergo tentandum, num infirmitas ventriculi

culi permiserit sero lactis dulci in potus ordinari vicem
uti: si tulerit concedendum illud, summopereque suaden-
dum. Si non tulerit, substituendæ acidulæ Selteranæ
refracta & vix tertia vini generosi, maximeque Mosella-
ni parte permixtæ; vel decocta ex radice scorzonæ,
cichorei, chinæ, farfaparillæ, glyzirrhizæ, rasuræ cor-
nu cervi, & corticibus citri vel aurantium recentibus
parata. Sed nonne hæc movebunt vomitum? Minime;
si nimirum justo tepore prædita, & corticibus dictis robo-
rante imbuta virtute fuerint. Nec inducent nauseam in-
fusa theiformia, si ex herbæ melissæ, nervolo generi ad-
modum amica, veronicæ, radice liquiritiæ, corticibus-
que recentis citri conficiantur, & exoticæ eique adstrin-
genti herbæ Thee-bois substituuntur, nec justo calidiora
sorbillentur. Ex vinis nostro ægrotanti utilissimum
erit bonæ notæ Burgundiacum, sub epulis parca quanti-
tate capiendum: neque enim, si accesserit recta medi-
catio, humores commovebit, nec exæstuat.

§. XXIII.

Tum ad animi tranquillitatem, corporisque motum
est respiciendum: siquidem si ægrotans noster a suo li-
berari cupiat malo, necesse est, ut a meditationibus & lu-
cubrationibus per aliquod tempus plane abstineat, dein-
ceps vero, redeunte paululum vigore, temperate ipsis
indulgeat. Ipse enim sensit, a mentis intentiori labo-
re atrocissimos statim revocari paroxysmos. Et hoc
quidem scopo non præstantius habetur consilium, quam
cœli mutatio: ut scilicet persuadeatur vir illustris, quo-
rus petat, ibidemque grata & jucunda sibi seligat confor-
tia, & ab omnibus curis, negotiis & occupationibus ca-
veat. Quod autem præstantissimum est; non negligat

corporis moderatum exercitium, quippe quo ad roborandum partium solidarum tonum nihil unquam est efficacius. Motus corporis, ut profit, est instituendus 1) sub tempestate serena, ne frigus ejus destruat utilitatem, 2) moderate & per gradus, ad lenem usque sudoris eruptionem: ne exæstuentur humores; 3) optime fit per obambulationem, & lenem equitationem, de qua ORIBASIVS *Lib. IV. cap. 24. equitatio*, inquit, *magis quam omnes relique exercitationes corpus preseruat, stomachum confirmat, & sensuum organa purgat, eaque reddit acutiora.* 4) Commodissime celebratur vel matutinis vel vespertinis horis, aut, quod idem est, vel ante ciborum assumptionem, vel post peractam eorundem concoctionem: qui enim statim a pastu corpus exercuerit, maxime vehendo, vel equitando; illi flatulentæ exacerbantur molestiæ. Quo de argumento egregie scribit SANCTORIVS *tr. de motu & quiete §. 72.* dum ait: *exercitium post septimam usque ad duodecimam horam ab assumpto cibo, magis resolvit insensibiliter unius hore spatio, quam tribus temporibus alterius spaii.*

§. XXIV.

Quibus præmissis, transibimus ad recensenda ea subsidia, quæ indicationibus §. XIX. expositis facient satis. Et hæc inter juxta primam indicationem ad alvi conservandam libertatem, perque eam eliminandas crassiores fordes, curandi nervus est dirigendus. Purgantia, & fortius alvum ducentia hoc in casu veneni instar se habere; quilibet vel paululum in arte medica versatus facile cognoscet. Restant ergo lenissima laxantia; e quibus *illustis* PRÆSES non præstantius unquam apprehendit manna, si in aqua quadam destillata solvatur, eique

que rhabarbarum, & roborandi sine una alteraque olei de cedro guttula addatur. Et licet tale laxans agrodicatur vehementius alvum movere: tentandum est, num in dicta formula, refractori quantitate, & præmissis clysteribus, qui flatu deorsum alliciunt, effectum placidiorem sit editura. Ipsi quoque clysteres ad repurganda crassa potissimum intestina sua non carent laude. Nec contemnendi usus sunt pilulæ balsamicæ, ad ductum *Exc.* PRÆS. concinnatæ, quæ parca dosi, numero quindecim mane exhibeantur, data per præcedentem vesperam vel salis aperitivi *Exc.* PRÆS. drachma dimidia, vel si pilulæ orgasmum humorum incitare videantur, tantundem pulveris præcipitantis. Hæc laxantia, exigente rei necessitate, quovis quinto vel octavo die propinare; reliquo tempore per dietam lubricam alvum solvere expediet; quo sine passulæ rhabarbarinæ, pruna laxativa, poma Borsdorffensia cum passulis Corinthiacis decocta commendari merentur. Si acidæ sordes in primis viis hospitentur, sola magnesia alba, vel canerorum lapides, operæ facient pretium; & ob terram alcalinam cum acido ventriculi congregientem, sal medium constituendo, ducent alvum. Ad hæc eliminandis per cutis poros subtilioribus recrementis, & perspirationni promovendæ adprime inservient infusa theiformia, maxime mane hausta, si paulo post, motus instituat corporis.

§. XXV.

Præterea opus est, ut eæ acidæ cruditates, quibus primæ obsidentur regiones, attemperentur, ne vellicante sua vi spasmis novum præbeant fomitem. Quo quidem scopo pulveres temperantes, simulque nervini ma-

gnam merentur laudem, veluti est, qui ex oculis cancerum, cornu cervi sine igne, antimonii diaphoretici, pulveris marchionum, succini præparati ana duabus drachmis, nitri drachmis una, & extracti castorei scrupulo uno conficitur, & ex aqua analeptica cerasorum vel chamæmeli matutino exhiberi potest tempore. Hujus virtus adprime quoque conveniet sanguinis, quibus æger infestatur, ebullitionibus; nec levem in sopiendis doloribus præstabit operam. Et hac quidem intentione ad sopiendos nimirum spasmodicos, si effrænes fuerint motus, blanda sua relaxante vi omnibus palmam eripit liquor anodynus mineralis *illustris* PRÆSIDIS; quem pondere viginti guttarum cum binis scrupulis descripti pulveris vel mane, vel etiam, exigente necessitate, vesperi simul summo cum fructu propinare licebit.

XXVI.

Hæc dum fiunt, juxta secundæ indicationis tenorem ventriculo & intestinis naturale robur est instaurandum, ut integra fiat vis digestiva, bonusque generetur clylus. Quibus votis ea satisficient, quæ subtili, balsamico, & amaricante gaudent principio, veluti sunt extract. card. bened. fumar. centaur. min. absynth. rhabarb. cascarill. millefol. chamom. Rom. myrrh. cort. citri, aurantiorum, & id genus plura: quæ in Elixirium redigi, & loco spirituosi alcalino & aquoso solvi possunt menstruo. Instar omnium eo nomine est elixir viscerale balsamicum *illustris* PRÆSID: cui etiam sequens poterit substitui: Recipe extracti cardui benedicti, gentianæ rubræ, myrrhæ electæ, succini ana drachmas duas falis tartari drachmas tres, olei de Cedro guttas viginti. M. & cum vino Hungarico leni calore digerantur. Id
genus

genus remedii ad guttas octoginta brevi ante prandium, nec non hora quarta pomeridiana datum, excellentissima pollet virtute, acidum in primis viis infringendi, humorum orgasmum consopendi, & amissum intestinorum tonum egregie roborandi.

§. XXVII.

His subsidiis procul omni dubio multum detrahetur mali vehementia: ut vero illud radicitus extirpetur, superest, ut nimia humorum moles convenienter imminuat, minima vascula ab obstructionibus referentur, & totum corroboretur nervorum genus. Priori scopo accommodatae sunt venesectiones, ter ad minimum quotannis in pede celebrandae. Ante harum usum per aliquot dies utendum erit pediluvii, quae spasmos totius corporis relaxandi, & humores ad cutaneum corticem invitandi, praestantem possident vim, ne autem exaestu-ent sanguinem, ea oportet esse tepidiora. Eo quoque, quo vena secatur tempore, in primis ab aere frigidiori, & cibis durioribus cavendam, ne ab illo laedatur transpiratio, & catharralis inducantur morbi, ab his nimium oneretur imbecillis ventriculus. Alterum scopum optime explent aquae minerales, e quibus nostro aegrotanti vel thermas Epsomenses, vel acidulas Egranas sed tepestas commendamus. Harum mensura una cum dimidia singulo mane potari; eique potationi praemitti pariter ac interponi debet lene laxans mannatum, semperque conjungi usus Elixirii visceralis. Qua curatione ad aliquot hebdomades protracta, ad implendam tertiam indicationem suademus externum usum balnearum vel Tæplicensium, vel Lauchstadiensium: interne commendamus martialia, sub sufficienti corporis motu vel in liquida

da forma, velut est tinctura martis tartarifata Zwvelfferi aut Ludovici, vel in pulvere offerenda, tumque cum cortice cascarilla vel china commiscenda: qualis pulvillus hic esse poterit: Recipe croci martis tenuissimi unciam semis, lapidum canerorum, arcani duplicati ana drachmam unam, nitri depurati, corticis cascarilla ana drachmas binas, olei de cedro, corticum aurant. ana guttas VIII. M. F. pulvis, cujus drachma mane vel vesperi capiatur.

§. XXVIII.

Denique ex topicis ad infringendam dolorum spasmodicorum atrociam haud alienum fore putamus, emplastrum quoddam nervinum temporibus, dorso ac hypochondriis imponere; cujus talis esse poterit formula: Recipe olei nucis moschatae expressi, axungiae humanae ana unciam semis, cerae albae unciam unam, resinæ storacis, thymiam. ana drachmam unam, balsami Peruviani drachmas duas, olei lavendulae guttas viginti. M. F. emplastrum. Et hæc sunt, quæ de præsentis casus causis ac curandi ratione proponenda putavi: quæ ut benevolus Lector æqui bonique consolat, rogo.

F I N I S.

01 A 6513

ULB Halle 3
003 090 280

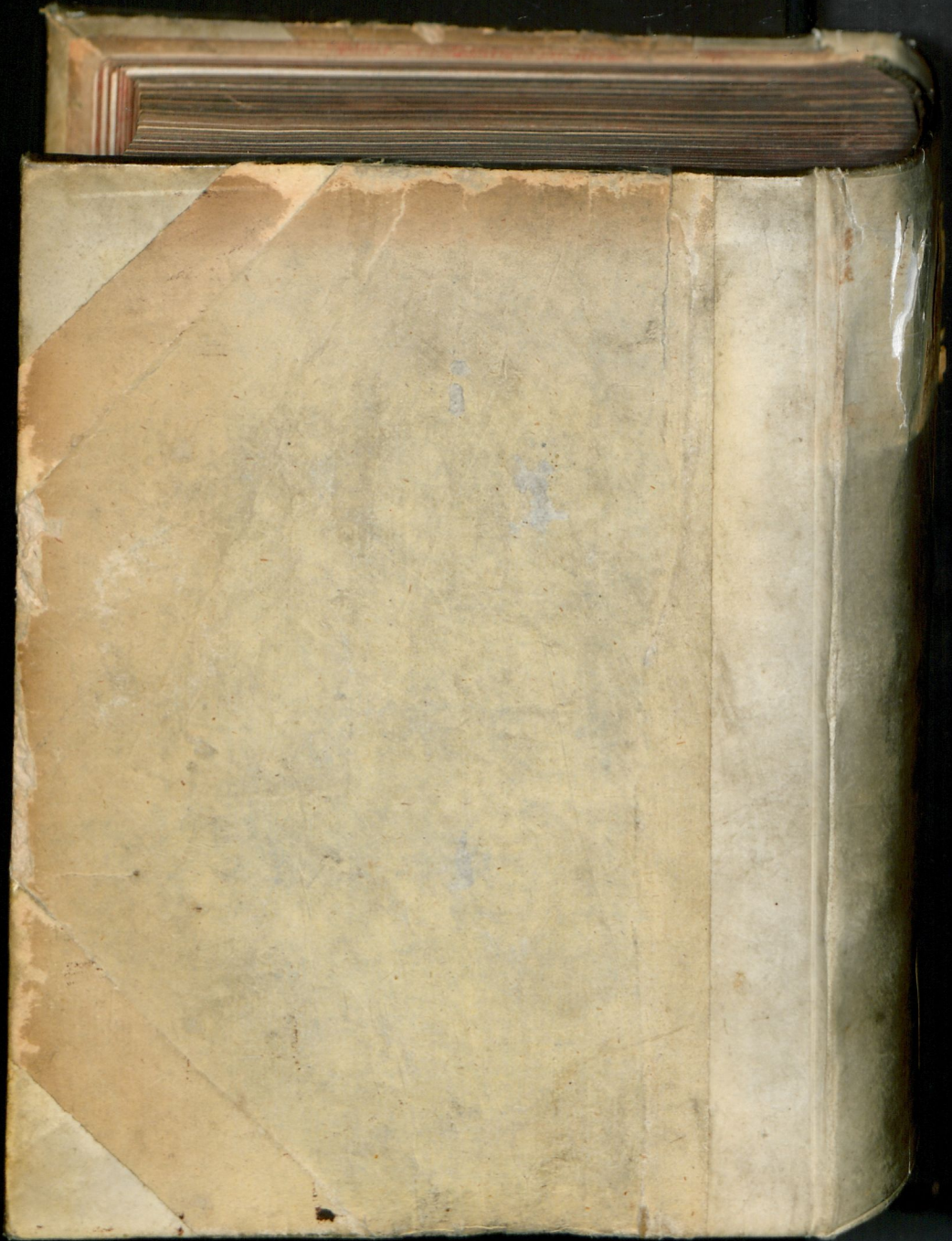

56

VD 78
VD 77

36.
34

DISSERTATIO MEDICA INAUGVRALIS
SISTENS
**AFFECTVM SPASMODICO
HYPOCHONDRIACVM
INVETERATVM**

QVAM
ANNVENTE DIVINA GRATIA
CONSENSV AMPLISSIMI ORDINIS MEDICI
SVB PRÆSIDIO
DN. FRIDERICI HOFFMANNI
ACADEMIÆ ET ORDINIS MEDICORVM SENIORIS
ET h. t. DECANI
PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
MORE MAIORVM RITE CAPESSENDIS

Ad d. Maji MDCCXXXIV.
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI
SVBMITTIT
RESPONDENS AVCTOR
JOANNES HENRICVS VON SANDEN
REGIOMONT. BORVSSVS.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ
Typis IOH. CHRIST. HILLIGERI, Acad. Typogr.